

פסחים נח

משה שווערד

1. רמב"ם יד החזקה - הלכות תפלה ונשיאת כפים פרק ג

(ב) כבר אמרנו שתפלת המנחה כנגד תמיד של בין הערבים תקנו זמנה ולפי שהיה התמיד קרב בכל יום בתשע שעות ומחצה תקנו זמנה מתשע שעות ומחצה והיא הנקראת מנחה קטנה ולפי שבערב הפסח שחל להיות בערב שבת היו שוחטין את התמיד בשש שעות ומחצה אמרו שהמתפלל מאחר שש שעות ומחצה יצא ומשהגיע זמן זה הגיע זמן חיובה וזו היא הנקראת מנחה גדולה:

2. שו"ע אורח חיים - סימן רלג

(א) מי שהתפלל תפלת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה, יצא. ועיקר זמנה מט' שעות ומחצה ולמעלה עד הלילה לרבנו, ולרבי יהודה עד פלג המנחה שהוא עד סוף י"א שעות חסר רביע:

3. ערוך השולחן אורח חיים סימן רלג סעיף יב

ולפ"ז אף לכתחלה יכול להתפלל מנחה גדולה כשצריך לה כגון שרוצה לאכול וכיוצא בזה ואין זה כלכתחלה ודיעבד שבכל הדברים דלכתחלה אסור ובכאן אינו כן אלא כלומר דאם אין לו איזה דבר שטוב לו יותר המנחה גדולה טוב שיתפלל יותר מנחה קטנה אבל אם יש לו איזה סיבה קלה יתפלל לכתחלה מנחה גדולה ולכן אצלינו המנהג בימי הסליחות שיש מתענים עד חצי היום ומתפללים מנחה גדולה ועוד דמלשון הרא"ש והטור משמע דהעיקר לכתחלה הוא מנחה גדולה [ב"י] וראיתי לאחד מן הקדמונים שהזהיר להתפלל דווקא מנחה גדולה [ר"ש פרחון בשורש מנח או פלל שכתב דלכן העניות מצויה בארץ אדום מפני שאין מתפללים מנחה גדולה ע"ש ובפרט אצלינו שמתפללים סמוך לשקיעה ואינם זהירים להתפלל קודם פלג המנחה שאז היתה תמיד הקרבת התמיד כמ"ש אלא הולכין אחר הזמן שמותר להקריב התמיד א"כ פשיטא שביכולת להתפלל מנחה גדולה כמובן ודו"ק]:

4. חזון איש [או"ח יג:ד]

הא דקבעו חכמים שעות בהקרבת תמיד של צהע"ר כדאמרו פסחים י"ח א' וכן פלג המנחה ברכות כ"ו ב', אין ענין השעה קובעת כלום אלא השקפה כללית על משך היום, ועניני העבודה שריכוס ליעשות בו, מחייבים לחלק את היום לחלקים מסוימים, וזכויות שהחורה חלקה את היום השלם המזווג מיום וגיל לכ"ד חלקים ולאו קורין לכל חלק בשם שעה [וזה ניתן צמוד העיצור כדאמרו ר"ה כ"ה דחידוש הלכנה כ"ע י"ב הש"ג מתת"ף שהשעה נחלקת] ונוח ליחס י"ב שעות ליום וי"ב שעות ללילה, והלכך בחרו חכמים לחלק את היום לשעות, וזכויות שחלית סידור העבודה של היום, נגדל השעות ציוס הארוך ולקארס ציוס הקלר, קבעו לחשוב השעות זמניות, וממילא יסודר הדבר דבר יום ציומו, והיה ציד חכמים לחלק את היום מנה"ה עד שקב"ת, או מנה"ש עד ל"ה, [ואף דלאורייתא מסרה החורה לחכמים לקבוע כפי הגאות], אבל כל שקבעו חכמים צוה נקבעה ההלכה על ידם, ואין לחז ממנה.

5. צל"ח מסכת פסחים דף נח עמוד א

במשנה בערבי פסחים וכו'. נקט ערבי פסחים לשון רבים, נלע"ד דהא דמקדימין לתמיד הוא משום שיהיה זמן לפסח שקרב אחריו, והיה מקום לחלק בין פסח ראשון לשני, דבפסח ראשון דגם הקטרת אימורי הפסח צריכין להיות בעוד יום דבלילה הוא יום טוב ואין עולת חול קריבה ב"ט, לכך הוצרכו להקדים התמיד לפי שלא יספיק הזמן מתשעה ומחצה עד הלילה לגמור הקרבת הפסחים עם הקטרת אימוריהם, משא"כ בפסח שני שהלילה

היא חול יכול להקטיר האימורין בלילה, אין צורך להקדים התמיד, לכך שנינו בערבי פסחים שגם בפסח שני הדין כמו בראשון.

6. שפת אמת על פסחים דף נח/א

בגמ' אריב"ל חלקיהו כו' והקשה המהרש"א דבפסח נמי כתי' בין הערבים וא"א לפרש כן. אכן י"ל דגם בפסח מתקיים חלקיהו כיון דברוב שנים חל ע"פ בשאר ימות השבוע ונשחט הפסח בשמונה ומחצה. ומה"ט כתי' בפסח לשון בערב ולשון בה"ע משום דלפעמים משתנה זמנו כגון בחל בע"ש שאינו מקוים חלקיהו בבה"ע. ואפשר דגם ריב"ל מודה דכשר מחצות [אפי' לכתחילה] אלא דס"ל דאחר שמונה ומחצה אסור לאחר מדאורייתא משום דקשיא לי' דאי לא"ה הוי לן לאחורי טפי בשביל נדרים ונדבות [כדמשמע מדברי התוס' ד"ה תמיד. ובדיעבד לרבנן כשר עד הערב ולר"י עד פלג המנחה כדאי' בברכות (כ"ו ע"ב) אליבא דריב"ל ע"ש] מיהו מדקאמר הש"ס אלא אמר רבא משמע דרבא לא ס"ל כלל האי דרשא דבין הערבים דריב"ל:

7. רבי עקיבא איגר מסכת פסחים דף נח עמוד א

רש"י ד"ה אלא אמר רבא דהיינו מחצי שבע וכ"כ רש"י שבת ד"ט ע"ב ד"ה מנחה גדולה. וצ"ע מסוגיא דיומא דף כז ע"ב ורש"י לקמן דף צג ע"ב ד"ה ט"ו מילין.

- [שם מבואר דמעיקר הדין זמנו מתחילת שעה ז' ורק החצי שעה רק מזרבנן]

8. מאירי מסכת פסחים דף נח עמוד א

חל ערב פסחים להיות בערב שבת דאיכא נמי צליית הפסח דבעינן מבעוד יום עבדינן התמיד כדין התורה בשש שעות ומחצה:

9. אבן האזל הלכות תמידין ומוספין פרק א הלכה ג

[ג] תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריך הצל ויראה לכל שהאריך והוא משש ומחצה ומעלה עד סוף היום. ולא היו שוחטין אותו בכל יום אלא בשמנה שעות ומחצה וקרב בתשע ומחצה, ולמה מאחרין אותו שתי שעות אחר תחלת זמן שחיתו, מפני הקרבנות של יחידים או של צבור. לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר. ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים חוץ מקרבן פסח לבדו. שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות.

משיאריך הצל ויראה לכל, בחדושי המאירי כתב שהוא מן התורה, וכן משמע מדברי הרמב"ם וביומא דף כ"ח על הא דאמר צלותא דאברהם מכי משחרי כותלי פריך ולשחיטה מתחלת שבע, ומשני משום דלא מכווני ומדברי התוס' שהביאו זה על הך דינא דנשחט בשש ומחצה מוכח דסוברים דעיקר דינו בתחלת שבע, וקשה על שיטת המאירי מהא דיליף רבא בפסחים דף ה' דחמץ אסור מה"ת משש שעות ולמעלה מקרא דלא תשחט על חמץ דם זבחי, לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים ופירש"י ושחיטת הפסח זמנה מתחלת שבע שהוא בין הערבים שכבר נוטה חמה לצד שקיעתה והכי אמרינן בפ' אמר להם הממונה צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי דהיינו מחצות ואילך וגמרינן מינה דשחיטת התמיד מתחלת שבע ומביא שם ד' הגמ' משום דלא מכווני, עכ"פ מוכח להדיא מד' רבא דעיקר זמן שחיטת התמיד הוא מתחלת שבע וה"נ שחיטת הפסח, ומזה ילפינן דחמץ אסור מתחלת שבע.

ונראה דהמאירי סובר דעיקר למוד של רבא הוא לפרש קרא דאך ביום הראשון דהוא בערב פסח, ומוכיח דא"א לפרש ביום הראשון בפסח דהא כבר מערב פסח אסור שיהי' חמץ בביתו, והלמוד דהוא בתחלת שבע זה נלמד מאך חלק, אלא דקשה דהא הגמ' פריך שם ואימא כל חד וחד כי שחט ומשני זמן שחיטה אמר רחמנא, ומוכח דהוא למוד על עיקר הזמן, ונראה דיש לפרש דמה דפריך ואימא כל חד וחד כי שחט היינו דמזה נלמוד דלא נוכל לדרוש אך חלק כיון דהתורה אמרה בלא תשחט על חמץ דתלוי בכל חד וחד כי שחט וע"ז משני זמן שחיטה אמר רחמנא, והיינו דאיכא ל"ת על זמן שחיטה שלא יהי' חמץ בביתו, ממילא נוכל לומר דהעשה דתשחטו הוא בזמן חצי שעה קודם, וזה נלמד מאך חלק, ונמצא דהעשה והל"ת אינם בזמן שוח, ואף דעיקר הל"ת הוא באמת על כל חד וחד כי שחט, כבר עמדו בזה התוס' וכתבו כיון דאשחון דהזוהר על השבתה והזוהר שלא לשחוט פסח על חמץ סברא הוא שבזמן שחיטה הזוהר על השבתה ולשחיטת המאירי צ"ל דאף דעיקר הלאו הוא על כל חד וחד שחט מ"מ ילפינן מינה גם על זמן שחיטה שאסור שיהי' לו חמץ, וממילא נאמר דהמ"ע של השבתה נלמוד מאך חלק דהוא בחצי היום חצי שעה קודם שיבוא לידו איסור שיהי' לו על זמן הביעור.

10. תוספות פסחים דף ה/א

לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים - הקשה רשב"א היכי יליף מהכא דחמץ אסור מו' שעות ולמעלה והא זמן שחיטת הפסח אחר התמיד הוי ותמיד ששחט לפני הצות פסול וא"כ זמן שחיטה לא הוי מיד אחר הצות עד כדי שהיית הקרבת תמיד וי"ל כיון דדיעבד אם שחט הפסח קודם תמיד כשר כדתנן התם חשיב זמן שחיטה מחצות ואילך:

11. ספר דבר שמואל דף יא.

תוד"ה קוצרין וכו' כיון דלכתחילה לא יביא חשבינן ליה ממקום שאי אתה מביא. [הקשה בקובץ שטורים דלעיל דף כ'. בתוד"ה לא תשחט כיון דדיעבד כשר חשיב זמן שחיטה וא"כ גם כאן למה לא נחיל בשר בדדיעבד, עיי"ש.] ובפשוטו אפ"ל דליק דלגבי זמן שחיטה כיון דדיעבד כשר, חשיב זמן שחיטה דאילו לא הי' זמן שחיטה והוי מחוסר זמן גם דדיעבד הי' פסול, אבל לגבי מקום שחיטה מביא ודאי דחליא בלכתחילה. [ועוד יש להוסיף דמה שמאחר שחיטת הפסח אחר התמיד אינו משום זמנו של פסח אלא זמנו של פסח מעיקר הדין הוא מיד בחלות היום אלא הוא משום קדימת התמיד, ולו יזויר שלא יהא תמיד, יקריבו את הפסח מיד בחלות ולכך דדיעבד כשר דהוי זמנו בחלות, וזוהו מדוקדק לשון שו"ע הרב סי' תנ"ח סעי' א' לפיכך נכון להמתין חצי שעה אחר חלות היום כי כן היו ממתנים בשחיטת הפסח שלא לשחטו עד אחר שש ומחלה עכ"ל והיינו דמקום שאין תמיד עיקר זמן הפסח הוא בחלות וזהו דלא כמו"ש המנ"ח מלוב כי סק"ג עיי"ש.]

12. תוספות מסכת פסחים דף נח עמוד א

תמיד נשחט, מאחרין ליה תרתי שעי - אבל טפי לא שלא היו רוצין לעשות כל כך בצמצום סמוך לחשיכה ורבא דמפרש לקמן מילתיה דר' ישמעאל כסדרו בחול בעלמא כן סדרו בשבת ערב הפסח וקרוב הפסח (בשמונה) ומחצה היינו בדוחק משום מכמר בישרא.

13. ספר אור חדש

משנה תמיד נשחט בשמחה ומחלה : ומסקין בגמרא דמן סקורס זמנו אחר שש רק משום נו"כ לחרוכו פתי שעות וסא דלא לחרוכו יותר מזה כהנו סקורס' דלא רלו לעשות כ"כ סמוך לילוס. [וכרב הרמ"ז כחז דסמכו על קרא דבין הערבים בין שני ערבים בדוריש ריב"ל ואעפ"י שאינו דרש גמור מ"מ סוף הסמכתא יע"ש ולכאורה יש ליישב דזה סא דסקסס סבעל סמאור לקמן בגמרא

14. שערם מצויינים בהלכה

דף נח. משנה תמיד נשחט כו' חל ער"פ בערב שבת, נשחט בשש ומחצה. ואיתא בגמרא, משום דאיכא נמי צלייתו. וכתב בתרומת הדשן (סי' קסז) דהא דמרגלא בפומא דאגנשי, דצריך הבשר לשהות במלח שיעור שעה, יש ראייה מגמרא זו, דהרי הקדימו שחיטת הפסח שיעור שעה משום צלייתו, וסוברים העולם דאם זה סגן לצליית הפסח דהוא גוף שלם, כמו כן סגי לסתם חתיכה אפי' גדולה שישהה במלח, ורתח דמלח כרותח דצלי. והקשו הבכור שור והפלתי (סי' סט) הלא הא דהקדימו שיעור שעה לאו לצלייה לבד היה, אלא גם להכנת הצלי דהיינו ליקוט עצים, וכעין זה

בשו"ע (יו"ד סי' סט). [ובשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' צ) הובא קושיא, דהא לענין ק"פ צריך שיהיה נצלה כל צרכו, דאל"כ יש חשש איסור "נא", משא"כ לענין פליטת דם בודאי סגי כשיעור חצי שעה, עי' שם. ועי' במאמר הבא. ועי' מש"כ בחזו"א (סי' יג מכתב א) בענין שעות זמניות, שהאריך בביאור המשנה דהכא.

15. שערים מצויינים בהלכה

דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת. קשה הא צריך עוד זמן כדי להביא הפסח לביתם במקום שיאכלו ויעשו הסדר, ואין הוצאה דוחה שבת. ולכאורה היה אפשר לתרץ עפ"מ"כ התוס' לקמן (סו. ד"ה תושב) שהיו זמנים בירושלים שהיה להם עירוב והיה מותר לטלטל. אבל זה קשה דהרי לקמן (סד:) תנן דכשחל ער"פ בשבת, כת ראשונה ישבה בהר הבית, שניה בחיל, והשלישית עומדת במקומה עד שחשכה, וכן להלן (סו.) במעשה דשכח ולא הביא סכין מע"ש,

מבואר שהיה אסור להם לטלטל, וזה דוחק לפרש משנה זו כשהיה להם עירוב, ולפרש שאר המשניות כשאין להם עירוב, וצריך לדחוק ולפרש דהא דקתני דאיכא נמי צלייתו, היינו הכנתו, וכלומר להביאו לבית ולצלוחו שם, אבל לפי זה נדחה ראיית התרומת הדשן הנ"ל, ע"י במאמר הקודם.

16. רש"י מסכת פסחים דף נח עמוד א

ר' ישמעאל סבר מוספין קודמין - לסילוק בזיכין והקטרתן, וזמן מוספין אורחיהו בשש, דכתיב בהו יום ולא כתיב בהו בקר, דכתיב דבר יום ביומו וקיימא לן בסדר יומא, בפרק אמר להן הממונה (לד, א) בקר הוי הקדמה, ויום משמע איחור.

17. רש"י מסכת פסחים דף נח עמוד א

שם עביד להו למוספין בשש עפירש"י ואנכי לענ"ד לא נתיישבתי בטעמו דבכ"מ דכתיב יום כולו יומא משמע מילה כתיב בה גם כן וביום השמיני ומצותה מצפרא (כדלעיל ד) וכן לולב ושופר ועיין בתוספות ר"פ תה"ש וכן לא מצאתי להרמב"ם בחבורו ד"ז דמצותו בשש

18. תוספות ברכות דף כח/א

ושל מוספין כל היום - הקשה הרב רבינו שמשון ז"ל דאמרינן בפרק תמיד נשחט (דף נח.) מוספין בשש בזיכין בשבע וכי תימא הני מילי למצוה אבל דיעבד כל יומא נמי זמניה הוא הרי בתמורה (פרק ב' דף יד) משמע שהמוספין היו נשחטין עם התמיד ונקטרין עמו. ותירץ דהתם מיירי בשבת:

19. פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן תסח

(ז) שלא. עיין ט"ז. וערב יום טוב אחרון סוכות אסור, דהוה רגל בפני עצמו, ועיין מ"א [ס"ק] ט"ו. אינו אומרים מזמור לתודה בערב פסח וחול המועד פסח כו', בסימן תכ"ט [סעיף ב בהגה], ובפרי חדש שם [סוף אות ב] יש מקומות נוהגין לומר ונכון שלא לומר. ולפי זה אם התחיל מזמור לתודה אין פוסק, ולא דמי לתפלת ח"י אם התחיל בתורת חובה שפוסק, דיש ברכה לבטלה, מה שאין כן כאן גומר כאומר תהלים, ואינהו אומרים אנן עכ"פ לא מפסיקין אם התחיל. וי"ל למה לי טעם חמץ שבה וממעט זמן אכילה, הא מצה שבה נמי יותר אין אוכלין כל היום כלל כבסימן תע"א במ"א [ס"ק] ה' מצה תודה לאו מצה עשירה, ועיין פסחים י"ג ב' קאמר מפני חמץ דמעט כו', ודוחק לומר דקאמר מן התורה, ועיין ר"מ פרק ו' מחמץ ומצה הלכה י"ב ומגיד משנה יש אומרים אירוסין דמצה לאחר הצות, אתי שפיר קצת, ולהר"מ ז"ל כל היום קשה. וי"ל מצת תודה מצוה, אין זה כבא על ארוסה בבית חמיו רשות קודם ברכה כו', ותודה מצות עשה הוא, מה שאין כן חמץ מטעם זמן.

• ולכן חילקו הלחם הפנים בע"פ, דמותר לאכול מטעם מצוה

20. משך חכמה על ויקרא פרק כד פסוק ח

הנה ביוה"כ שחל בשבת אמרו פרק שתי הלחם (מנחות ק:); דמתחלקות בערב, ובערב פסח שחל בשבת אמרו רש"י ותוס' ריש פרק תמיד נשחט דבשבע איכא חילוק החלות, ואע"ג דהאוכל מצה בערב פסח כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו (ירושלמי פסחים י-א), ע"ל משום דבקדשים דאינם משתמדין לשם מצה אינו יוצא

בהן י"ח מצה (פסחים לו:), **לכן הוי כמצה עשירה, דמותר לאכול בערב פסח** (אורח חיים תעא-ב). ולמהרש"א שפירש דוקא היכא דאיכא שנוי בגוף המצות, יעוין ריש ערבי פסחים (דף צט:), **צ"ל דחביבה מצוה בשעתה**, וכמו שאמרו על הקטרת אימורים בשבת (פסחים סח:). ודו"ק.

21. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן יא: א

[והנה בפסחים (נ"ח ע"ב) אמר רבה בר עולא הכי קתני כסידרו בחול דעלמא כך סידרו בשבת דעלמא דברי ר"י רע"א כסדרו בערב פסח דעלמא כך סידרו בשבת דעלמא ופרכינן לר"ע ניעבדה לתמיד בשש ומחצה קסבר מוספין קודמין לבזיכין מוספין בשש ובזיכין בשבע ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה **ויש לי לעיין בזה למה צריך להקריב הבזיכין דוקא קודם תמיד של בין הערבים הא אין הבזיכין נקטרים על המערכה גדולה רק על מערכה שניה של קטורת** ואפשר דאע"ג דזה דלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר הוא דוקא על מערכה גדולה כמ"ש רש"י ז"ל אבל זה שלא יהא דבר לאחר תמיד של בין הערבים הוא בכל המערכות וצ"ע בזה]:

22. תוספות מסכת פסחים דף נח עמוד ב

העולה עולה ראשונה - **תימה דבזבחים פ' כל התדיר (דף פט.) מפקינן מקרא אחרונא** דתנן התמידין קודמין למוספין שנאמר מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד וליכא למימר דהתם איצטריך לצבור שאין להן תמידין ומוספין אלא כדי אחד מהם דהא קתני התם דם חטאת קודם לדם עולה ודומיא דזה הוי תמידין ומוספין וליכא למימר נמי דאיצטריך קרא תנינא לעכב דבהתכלת (מנחות דף מט:): אמרינן בהדיא דליכא עיכובא וי"ל דהתם איצטריך למוספין דלא קדמי והכא לבגדים ונדבות וצריכי דשמא מוספין חמירי שהן קרבן צבור או שמא נדרים ונדבות חמירי שרגילים ומצויים יותר **אי נמי קרא דהכא להקדמת הקטרה** דבהקטרה כתיב וערך עליה העולה וקרא דכל התדיר להקדמת שחיטה דתעשו את אלה בעשיית הדם כתיב ...

23. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת פסחים דף נח/א

(רד) דף נ"ח. **מ"ש בתוס', דאיצטריכו תרי קראי דתמידין קודמין למוספין, חד לעבודת הדם וחד להקטרה קשה**, דהא מקרא דלעולת התמיד ילפי' לכל התורה, דתדיר קודם לשאינו תדיר וא"כ מ"ש הקטרה מכל המצות דילפינן מעבודת הדם. ...

24. קהלות יעקב ס' זו אות ב

<p>אח"ז מלאתי בספר זרע אברהם סי' ד' אות י"ד שהביא בתוס' דריש זבחים ד"ה כל הזבחים שכתבו דבהקטרה ליכא דינא דלשם זבח כיוונו לפי' לכתחילה א"ל לשם צעלים ולמד מזכ דענין מלוות הקטרה אינו מיוחד חיוצ פרטו של הקרבן, רק הוא חיוצ כללי דכל מה שהוקרב לגבוה לריכין הקטרה ולכן לא שייך צזה לשם צעלים וע"ש אופן שהסביר ד"ז ויש לפלפל, ויתכן עוד דחיוצ כצאתו והקרבנות דמו חל בשעת הקדשו שלזכ הוקדש, אבל מלוות הקטרתו לא בא בשעת הקדושו, רק הקרבנות ועבודת הדם מחייב להקטיר את האימורים [או הנחתים צעולה] ואין זה כבר חיוצא ומלוותו של צעלים רק מלוות הכהנים ולכן א"ל צזה לשם הצעלים ויש לפלפל עוד ולא עייניתו צזה לע"ש ואין הדברים ברורים אללי ולא כתבתי אלא להעיר. [הערת חתני מהרמ"ש</p>	<p>כתוב, וראיתי בקובץ שיעורים לכג"ר אלחנן ז"ל כ"י"ד שהקשה דכא מהאי קרא דכל התדיר דמלמד עולת הצוקר כ"י ילפינן בכל דוכתי דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם ומ"ש הקטרת אימורים משאר מלוות דלריך קרא מיוחד שתמיד ש"ש קודם ולא סגי במה שהוא תדיר. ונראה צזה ד"ל דדון הקטרת התמיד אינו מלמד מלוות קרבן התמיד שהוא חוצת היום, דחוצת היום כבר קיים בזריקת הדם, וחיוצא דהקטרתו הוא מפאת שהוא קרבן, וכל עולה לריכב הקטרה, ולא שאינו תמיד משאר עולות שמלוותן להקטירם, ולפי' אין הקטרת התמיד מלוות תדירית יותר משאר קרבנות שכולן מלוות אחת הם רק שחפלא זו דתמיד מ"מ תדיר יותר, ואפשר דענין תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם הוא בשני מלוות ויש לפלפל.</p>
---	---

25. ספר מקדש דוד - קדשים - סימן ט

ובעיקר קושיית התוס' היה אפשר לתרץ באופן פשוט דבתוספתא פ"י ה"ג דזבחים דחשיב כל התדיר מחברו קודם את חברו וכל המקודש מחברו קודם את חברו כו' מסקינן **בד"א שבאו כולך כאחד אבל הבא ראשון לעזרה קרב ראשון ע"ש א"כ צריך קרא היכא שהמוסף בא ראשון לעזרה דמצד תדיר אין התמיד קודמו ורק משום דהעולה עולה ראשונה:**

אך נראה לומר דזה דאמרינן בתוספתא דאם בא ראשון לעזרה קרב ראשון הוא דוקא בקרבנות של ב' בני אדם דנראה דהטעם דאם בא ראשון קרב ראשון הוא משום דמצות הקרבת הקרבן על הכהנים חל משבא הקרבן לעזרה דאז הוא ראוי להקרבה דאין על הכהנים להביא הקרבן מתוך ביתו של בעל הקרבן וכיון שבא הקרבן ראשון לעזרה וכבר נתחייבו הכהנים בהקרבתו הוא קודם להשני אף אם השני יותר תדיר או מקודש וזה שייך רק בקרבנות של ב' בנ"א אחד תדיר מחברו או אחד מקודש מחברו ודין קדימה שייך בזה רק לגבי הכהנים שעליהם להקריב ב' הקרבנות וצריכים להקדים התדיר וכיון דזה שאינו תדיר בא קודם וכבר נתחייבו הכהנים בהקרבתו הוא קודם אבל בכ' קרבנות של אדם אחד אחד תדיר ואחד אינו תדיר או אחד מקודש ואחד אינו מקודש דאף על הבעלים ג"כ איכא ב' מצות שעליו להביא שניהם א"כ זה דתדיר קודם איכא ג"כ גבי בעלים דזה דתדיר קודם שייך בכל מצוות שבתורה ולא דוקא בהקרבת קרבן ולענין חיוב הבעלים אין נ"מ אם בא תחילה לעזרה דלענין חיוב הבעלים אין ביאת העזרה עושה כלום דחיוב ההקרבה שעל הבעלים היה אף קודם **וא"כ בתמידין ומוספין ששניהם הם קרבנות ציבור ועל הציבור להביא שניהם א"כ מצד חיוב הציבור לעולם התדיר קודם אף אם בא תחילה לעזרה** [וכן קרבן יחיד שבא לעזרה קודם התמיד ג"כ צריך להקריב התמיד תחילה משום תדיר קודם דלהקריב התמיד מוטל על כל אחד מישראל שהכל בעלים שלו ותדיר קודם]:

ובתמיד פ"ב (כ"ט.) על הא דאמרינן אברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב היה מחזירן למערכה חדשה כתב המפרש דהיינו לאחר הקטרת תמיד של שחר דאין שום דבר יכולים להקטיר במערכה החדשה קודם אברי תמיד דכתיב העולה עולה ראשונה ע"ש ולפי שיטת המפרש דאף אברים שלא נתעכלו מבערב אין ליתנם על המערכה חדשה קודם תמיד של שחר משום דהעולה עולה ראשונה מתיישבת ג"כ קושיית התוס' ל"ל קרא דהעולה עולה ראשונה ת"ל משום תדיר ושאינו תדיר כו' דאצטריך קרא אם אותן אברים שלא נתעכלו מבערב הם מאברי תמיד של בין הערבים דמדין תדיר לא שייך כאן דשניהם שוים שהרי שניהם הם תמידיים ורק משום דכתיב העולה עולה ראשונה צריך התמיד של שחר להיות ראשון על המערכה החדשה:

26. חזון איש הוריות יד: יב

שם הודיע שכניא, ושמה כיני איירי במחויכ צטיפ כו', תימא
כא ככא נחטאת חלז איירי דעל לא כודע מניח חייט
ובמחויכ שנסחפק נכפתחו לא שייך ח"ת, ואולי אין עשכ דכשנמה
על כל קרבן וקרבן שמקריב אחר תמיד של בין הערבים אלא על
כראשון דכיון שמקריב קרבן אחר אחר תמיד של בין הערבים כבר
לא כושלמו קרבנות כיוס על תמיד של שחר ושזכר מותר לכקריב
עד קרבנות אחר תמיד של זיכ"ט ונלפיכך נעכ"פ שניהן לדמות
עשכ דכשנמה למחויכ מותר לכניא אחריו חטאת חלז.

27. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן סח

אם להקדים תפילת מוסף לשחרית כדי לאמרה בצבור בע"ה... הנה באחד שבא לביהכ"נ כשהצבור כבר התפללו שחרית ויש עדיין הרבה זמן לק"ש ולתפלת שחרית, שנסתפק אם יתפלל עתה מוסף עם הצבור כדי שתפלת מוסף יתפלל עם הצבור ואחר מוסף יתחיל מפסד"ז = מפסוקי דזמרה = עד אחר תפלת שחרית **שימצא שיעבור על דין תדיר בשביל מעלה דתפלה בצבור, או שצריך להתפלל תחלה שחרית כדי שיקיים הא דתדיר קודם שהם ק"ש ותפלת שחרית אף שגם תפלת מוסף יתפלל ביחיד. והנה בהא דעולת התמיד קודם הא איכא כמה קראי הא דתניא בפסחים דף נ"ח ע"ב מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר**

ת"ל וערך עליה העולה ואמר רבא העולה עולה ראשונה ופרש"י העולה החשובה האמורה תחלה לכל העולות והיינו עולת התמיד דפרשת קרבנות כפ' פינחס והובא בכמה מקומות בש"ס, וגם משמע שהוא ענין אחד עם זה דאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים, דהא בסיפא דהאי ברייתא קתני ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים ת"ל והקטיר עליה הלבי השלמים ואמר רבא עליה השלם כל הקרבנות כולן, שהוא למוד גם מחד קרא, **זלכך**

משמע שאין זה מדין תדיר קודם אלא ענין אחר שעבודת המזבח אסור להתחיל בקרבן אחר אלא בקרבן

תמיד של שחר וצריך להשלים דוקא בתמיד דבין הערבim. ואיכא קרא דבמתני' זבחים דף פ"ט ע"א דחנן התמידין קודמין למוספין

שנאמר מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה וקרא זה מפורש במתני' שהוא משום דתדיר קודם כמפורש במתני' שהתחיל בהא דכל התדיר מחברו קודם את חברו ולמד מזה גם מוספי שבת קודמין למוספי ר"ה =ראש חודש= ומוספי ר"ח קודמין למוספי ר"ה =ראש השנה=. ואיכא למילף גם דבעולת התמיד כתיב בבקר ובמוספין כתיב ביום כדכתבו התוס'. ואף שתירצו התוס' דקרא דמלבד הוא לשחיטה וזריקת הדם דעולת התמיד וקרא דהעולה ראשונה הוא להקטרת האברים ולר' חיים בתוס' זבחים ד"ה כל הוא לאקדומו להביתין, עכ"פ ודאי דין זה דנאמר בהקטרה אינו מדין תדיר וכמפורש שילפינן מקרא זה שנקטר גם קודם מנחת הביתין אף שג"כ הוא תדיר כמו התמידין בימא דף ל"ד ע"א, וגם אף שתירצו גם את זה דצריך קרא דמלבד אף שאיכא הטעם דיוקדם מה שנאמר בבקר למה שנאמר ביום

במנחות דף מ"ט ע"א ד"ה ת"ל, מ"מ איכא גם דין זה שנמצא שאיכא ג' דינים בקידמת התמיד למוספין. **וא"כ כשתיקנו תפלת שחרית כנגד**

התמיד מסתבר דתיקנו כנגד כל ג' הדינים ואף שהקטרה שהוא מקרא דעולה ראשונה לא שייך זמן דארבע שעות לכאורה, לא רצו להאריך

הזמן יותר מד' שעות בשביל שהוא גם כנגד שחיטה וזריקת הדם, וגם אפשר שזה שהקטרת עולת התמיד תהיה הראשונה ואסור להקטיר קודם אברי עולת התמיד הוא רק בזמן הקרבת עולת התמיד שהוא עד ד' שעות, אבל אם מאיזה סבה לא הקריבו האברים בזמן זה אין להם שום חשיבות דאברי התמיד אלא אברים שניתותרו, שאם

נימא כן גם בשביל הקטרת האברים נמי הוא התקנה והזמן דד' שעות. **ולכן מסתבר שאף אם נימא דמעלת תפלה בצבור עדיפא**

מתמיד מאיזה טעם אין להקדים לשל שחרית אפילו בשביל תפלה בצבור משום דמטעם קרא דוערך עליה

העולה שהוא איסור להקטיר תחלה לא מצינו דתפלת צבור עדיפא ולכן אף שבדיעבד יצא נמי מסתבר

דלכתחלה לא יתפלל מוסף קודם שחרית אף בשביל תפלה בצבור. אבל באמת גם מצד ענין תדיר נראה

שאין להתפלל אפילו בשביל תפלה בצבור מוסף קודם לשחרית דהא אייתא בטור /או"ח/ סוף סימן רפ"ו ביוה"כ

כשהצבור אחרו בתפלת יוצר עד לאחר שש שעות ומחצה שהתוס' כתבו שיקדימו תפלת המנחה לתפלת

המוספין. (והוא בברכות דף כ"ח ע"א ד"ה הלכה), והרמב"ם כתב יש מי שהורה שאין עושין כן בצבור

כדי שלא יטעו, וא"א ז"ל היה נוהג ביוה"כ להתפלל תפלת מוסף ביחיד כדי להתפלל אותה בזמנה עכ"ל

הטור, שפירושו שהצבור היו עושין כהרמב"ם שאף שנודמו דהגיע זמן המנחה קודם שהתחילו מוסף היו מתפללין מוסף קודם וא"כ מנחה כדי שלא יטעו, והיה אז

הרא"ש מתפלל תפלת מוסף ביחיד כשהגיעו שש שעות בזמן שהצבור היו עדיין נסוקין בתפלת שחרית בהפיוטים כדי שהוא עצמו יתפלל מוסף בזמנה וא"כ מנחה עם הצבור כשיגמרו מוסף ולא יעבור על דין התדיר שהיה צריך להתפלל מנחה קודם, הרי מפורש שהרא"ש סובר דמעלת תדיר עדיף ממעלת תפלה בצבור אף התדיר

שפליגי בה רבותינו דהוא ה"ל שבתור שהיא שיטת הר"י בתוס' והרא"ש עצמו הביא שיטה זו וגם הביא מירושלמי שהוא רק כשהגיע זמן מנחה קטנה, ומשמע שם שאף שמסיק דלא כירושלמי דהרי כתב ומיהו גמ' דידן לא סבר הכי אבל לא דהוא דוקא כשהוא צריך עתה להתפלל שהוא שיטת הר"י שמביא בשם י"מ בסוף דבריו

אף שאין הכרח שסובר כן, משמע עכ"פ שאינו דוחה אותה מהלכה וכדחזינון שגם בקיצור פסקי הרא"ש נקט שתי השיטות שא"כ מספקא ליה, וג"מ נהג למעשה להתפלל

מוסף ביחיד אף שהוא ספק אם איכא בזה דין התדיר, ואף שלכאורה תמוה שבשביל ספק דין התדיר נמי יאה עדיפא מתפלה בצבור, ועיין בד"מ סימן תר"כ שג"כ הביא

הטור שם הא דהרא"ש כשהיה רואה שהיו מתאחרין היה מתפלל מוסף יחיד כדי להתפלל בזמנה, שכתב באותו ב' אבל הר' יונה כתב דא"צ להקדים מנחה רק כשיגיע

מנחה קטנה אבל בלא"ה א"צ להקדים מנחה אם לא שרוצה להתפלל מנחה מיד וכ"כ המרדכי, ואולי הוא כקושיא על הרא"ש שלא נאמר כלל זה דצריך להקדים מנחה

בשש ומחצה אלא כשיש לו צורך גם להתפלל מנחה וא"כ לא ה"ל להרא"ש להתפלל ביחיד, אבל לא קשה כל כך משום דהרא"ש פסק בפירושו דלא כירושלמי

וכטעם ה"מ דהוא דוקא כשצריך להתפלל מנחה נמי לא כתב זה בלשון החלט אלא בלשון י"מ שמשמע שמספקא ליה בזה, וכן הא גם הטור לא פסק כוותיהו בהחלט,

אלא שהביא בסימן רפ"ו גם שיטתם, אך ש"מ"מ תמוה מנהג הרא"ש שבשביל ספק נמי יתפלל בעצמו, ואולי משמע לטון הטור שכתב אחר שהביא שיטת הר"י בלשון

והתוס' אינם מחלקים ואח"כ הא דהרמב"ם הורה שאין עושין כן בצבור כדי שלא יטעו שמשמע נמי שהוא דבר המצוי ושייך לחוש שלא יטעו שהוא רק בשש שעות

ומחצה שביו"כ מצוי כמעט בכל המקומות אבל אם הוא רק כשאחרו עד אחר מנחה קטנה שברור שלא מצוי כלל ואולי לא שייך שירע דבר זה כלל בעולם אם לא

שהיה אונס דלא יכלו להתפלל איו שעות, שאז לא שייך לחוש שמא יטעו, שא"כ משמע שסובר הרמב"ם גם דלא כה"א דא"כ הרי מצינו צריכין להתפלל מוסף קודם

דהא ביו"כ לא צריכין להתפלל מנחה לשום דבר כיון שאסור באכילה ובמלאכה אלא סובר כתוס' שלא מחלקין, ולכן אף שלא פסק הרא"ש בפירושו דלא כה"מ מ"מ

כיון שלשיטה הראשונה ברא"ש הוא דצריך להקדים תפלת המנחה כשהגיעו שש שעות ומחצה משמע שסובר כן שלכן התפלל תפלת מוסף ביחיד אף שהצבור הקדימו

מוסף מטעם שלא יטעו כהרמב"ם.

הרי מפורש שהרא"ש סובר ועשה למעשה שבשביל שלא יעבור על מעלת תדיר לא חש להא דתפלה בצבור, וא"כ

כ"ש שלענין שחרית שצריך להתפלל שאף בשביל טעם תדיר לבד אין להקדים תפלת המוסף בשביל שיהיה לו תפלת מוסף בצבור, דהתדיר שלו עדיף מהתדיר דמנחה כשהגיע זמן דשש שעות

ומחצה דתפלת השחרית הוא בזמנו ותפלת המנחה אינו בזמנו, וגם שבמנחה הא הדין אינו ברור כל כך, דהא הרבה פליגי ע"ז בין באמוראי דהא הירושלמי פליגי וסובר דהוא במנחה קטנה ובין

במפרשים ופוסקים דאיכא דסברי דהוא דוקא כשצריך להתפלל שלא שייך זה ביו"כ, ואף הרא"ש דפוסק דלא כירושלמי ודלא כה"מ מ"מ הא יודע שאיכא דפליגי ולא איפסיקא הלכתא ושייך

לומר שאם יבואו למגין היה רובא דהנמי דורו סברי דלא כותיהו ולא יאמר עלייהו שהם טועים אלא שהוא רק הכרעה בעלמא שנוטה דעתו לומר שצריך להתפלל מנחה קודם ומ"מ התפלל ביחיד

והוא מטעם שהא דתדיר קודם הוא דאורייתא אף שהוא למצוה ולא לעכובא והא דצריך להתפלל בצבור הוא רק מדרבנן. וע"ז לא מצינו שפליגי על הרא"ש ואף שלא עשו כהרא"ש וגם הטור

לא כתב שצריך לעשות כהרא"ש, הוא משום שלא רצו לשנות מהקהל שלא היה מיוחז כיוורא, וכיון שהתורה להקהל כדי שלא יטעו לא רצו להחמיר שהוא כאומר שהוא עדיף מהקהל שאין לו

לחוש לשמא יטעו, וגם לא היה להם מקום בביהכ"נ לצאת לשם להתפלל ביחיד וביהכ"נ גופיה אסור להקדים תפלתו לתפלת הצבור והיו אולי סוברין דאפילו כשהשעה עוברת שרי, דהא בב"י

סימן צ' מסתפק בזה לדעת הרא"ש ורק מלשון ר' יונה משמע לו דגם בבהכ"נ שרי, ולצאת מביהכ"נ לילך לביתו היה זה סירחא גדולה שהיו רחוקים מביהכ"נ, וגם א"צ לזה דהא אין זה כשעה

עוברת דהא התירו להקהל להתפלל מוסף תחלה אף אחר שיגיע זמן המנחה ול"ד זה לשעה עוברת שהקהל יתפללו שחרית אחר ד' שעות ויתפללו מנחה אחר שקיעה שלכן כיון שלא יכלו לילך

לבתייהם היו מתפללין עם הצבור והרא"ש ה"ל מקום לצאת ולהתפלל ביחיד או שהיה סובר דאפילו בשביל שעה עוברת כזו נמי מותר להתפלל בבהכ"נ ולא חש ליהורא כיון שהיה ידוע להקהל

שהוא גדול העולם (ותמוה קצת מה שהב"י מדמה שעה עוברת זו דמותר להקהל וגם שהרבה סוברין דהדין הוא לכתחלה לעשות כהקהל לשעה עוברת ברור כתפלת שחרית קודם ד' שעות). וא"כ

לכו"ע דין התדיר עדיפא ממעלת תפלה בצבור שלכן ברור שבמי שבא לביהכ"נ אחר שהתפללו הצבור שחרית שאינו ראוי להתפלל עם הצבור מוסף קודם שהוא התפלל שחרית אלא שצריך

להתפלל תחלה שחרית כפי שנתקן ואח"כ מוסף אף שגם מוסף יתפלל שלא עם הצבור אלא מצד טעם דתדיר לבד, וכ"ש שיש עוד שני טעמים לשחרית שיהיה קודם למוסף מצד דבתמיד כתיב בבקר

ובמוסף כתיב ביום שכתבו התוס', ומצד שהתמיד קודם אף לתדירין קודמו מקרא דעורך עליה העולה דברייאם שבפסחים כדלעיל.

ואולי יש לתרץ דאף דהוא ספק ה"ל להרא"ש אם יש מעלת תדיר למנחה כשאין צורך להתפלל מנחה כדבריהם ה"מ כדמשמע ממה שלא הכריע בספרו ולא הוזכר גם בקצור פסקי הרא"ש שכתבן

הטור שהכריע הרא"ש בדין זה אבל אף מספק שמא יש בזה דין תדיר נמי התפלל מוסף ביחיד, מטעם דדין התדיר הוא דין בהרבה עניני התורה כשמוזמן לפניו קיום שתי מצוות שהדין הוא

התדיר קודם, ודין תפלה בצבור הוא רק בתפלה שלענין ילפוחא מצות התורה זמ"ז מצינו שנחשב שבמצוה זו שהיא שייכת בכמה ענינים איכא חומר ואין למילף ממנה למצוה שאינה אלא בדבר

אחד, שלכן סובר למעשה שכיון שלדינא הוא ספק שמא יש בזה דין תדיר נמי יש לו לקיים דין תדיר ולא לחוש למעלת תפלה בצבור. ולפ"ז ודאי הוא כ"ש בשחרית ומוסף שאיכא דין תדיר ברור

שצריך להתפלל קודם מוסף אף שצדקו להתפלל עם תפלת מוסף ביחיד.

והנה אחר שכתבתיו זה ראיתי שבערוך השלחן סימן רפ"ו סעי' ז' שהביא מש"כ הרמ"א סעי' א' דיצא בדיעבד כשהתפלל מוסף

קודם שחרית והקשה עליו אליבא דתוס' דביום משמע לאחר שא"כ גם בדיעבד לא יצא לדידהו שא"כ יש להיות עכובא גם לתפלה

שלא יצא כשמתפלל מוסף קודם שחרית, אבל הא הוא עצמו הביא בס"י שהתוס' בפסחים ומנחות סברי דכשר, והתוספתא דפסחים דתניא

דכל הקדשים שהקריבן קודם תמיד של שחר פסולין הוא מדרבנן וממילא לא קשה על הרמ"א דלא תיקנו שגם לתפלה יהיה עכובא לדיעבד, ואף שהיה שייך לומר גם שתיקנו שלא יצא מאחר

